

keramiek

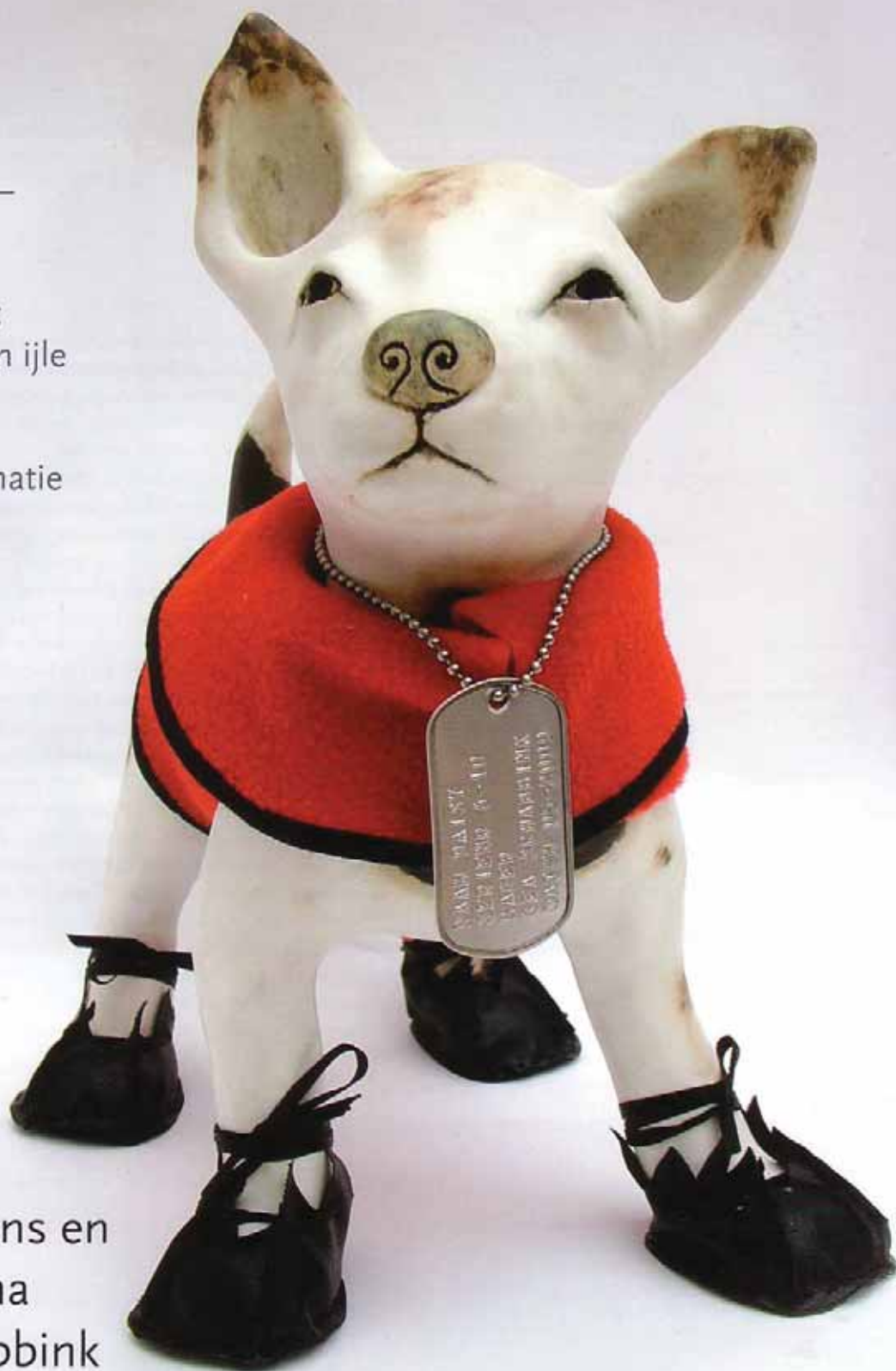
TWEEMAANDELIJKS MAGAZINE
VAN DE NEDERLANDSE
VAKGROEP KERAMISTEN

NVK

De museumcollectie 4 –
Design museum Gent

Anne-Marie van Sprang:
kwetsbaarheid gestold in ijle
beelden

Yasser Balleman's fascinatie
voor versiersels

Relatie tussen mens en
dier centrale thema
in werk Gea Schabbink

Tineke van Gils: 'Voor mij is de theepot een abstracte vorm waarin ik zoek naar spanning'

Tineke van Gils maakt theepotten in Dehua, mei 2010.

door Piet Augustijn
foto's Tineke van Gils

In november 2009 was Tineke van Gils (1953) als eerste Nederlandse keramist op uitnodiging van het Yueji Kiln Ceramic Art Center een maand te gast in de keramiekstad Dehua. De bakermat van het *blanc de Chine*, het wereldberoemde witte Chinese porselein, dat daar door oude meesters wordt geproduceerd. In Dehua, in de nog nauwelijks ontsloten provincie Fujian in Zuid-Oost China, worden volgens eeuwenoude tradities nog steeds miljoenen theepotten gemaakt in de honderden nog actieve drakenovens. In deze werkperiode bedacht ze het project *3 teapots in a sagger*. "Mijn draaischijf stond geen tien meter verwijderd van de put waarin ossen

met hun hoeven de lokale klei kneden voor de *saggers*, de handgedraaide kapsels waarin de theepotten – drie per kapsel – in de houtovens worden gestookt", vertelt ze over die periode. "Mijn project daar werd een performance. Ik draaide grote porseleinen theepotten die ik meteen na het draaien liet vallen in de nog boterzachte *saggers* die op hun beurt weer van de draaischijf van de *saggerman* kwamen. Mijn theepotten zochten een weg in de *saggers* waarbij het totaal een nieuwe vorm aannam. De zo ontstane installatie, die alle sporen draagt van een samenwerking, heb ik opgedragen aan de Yueji Kiln van Dehua, waar hij nu aan de wand hangt. En terwijl ik daar van het romige, witte, transparante, mooiste porselein ter wereld op mijn eigen wijze theepotten draaide werd mij een theepotententoonstelling in Shanghai aangeboden. Men vroeg mij in 2010 naar Dehua terug te komen om er in een maand tijd 100 verschillende *blanc de Chine* theepotjes te draaien."

"Ik beschouw het als een ongekend grote eer om als buitenlandse kunstenaar uitgenodigd te worden om theepotjes te mogen komen draaien van Dehua-porselein en deze in China – het land

van de theepotten en het porselein – te exposeren in een soloshow in Shanghai. Het is een mogelijkheid tot ontwikkeling waarvan ik nu nog nauwelijks de waarde kan inschatten", zegt Tineke van Gils in haar atelier in Schipluiden.

"Het Dehua porselein is een nagenoeg onmogelijk materiaal op de draaischijf. In China wordt met dit porselein vooral gegoten en als ermee gedraaid wordt dan draait men het dikwandig en komt in een later stadium de trimmer om de potten dun te maken door middel van afdraaien. In mijn werkwijze is dit trimmen onmogelijk; ik wil juist dit materiaal al tijdens het eerste draaien flinterdun hebben omdat ik een transparante scherf wens waarin tegelijkertijd alle spontaniteit en alle sporen van het draaien als rimpels zichtbaar blijven. Deze uitnodiging om in China te komen draaien zette mij voor de noodzaak mezelf flink te vernieuwen en te verbeteren, maar zonder een moment van aarzeling heb ik deze kans met beide handen aangepakt. Ruim een maand lang heb ik in het vroege voorjaar in Dehua bij TL-licht dag en nacht theepotten geschapen en aan niets anders meer gedacht. Om het porselein op mijn manier in de vingers te krijgen en het ongeschonden door het stookproces te loodsen moest ik non-stop doorgaan. Om honderd volmaakte theepotten over te houden moest ik er heel wat extra maken. Maar het was de moeite meer dan waard. Wat het uiteindelijk opleverde is zo schoon dat ik zelf soms nauwelijks kan geloven dat het uit mijn handen kwam." Met een knipoog voegt Tineke hieraan toe: "Ik ben ongetwijfeld de eerste buitenlander die op uitnodiging van China 100 theepotten op de draaischijf heeft gemaakt op de plek waar dit beroemde porselein ook vandaan komt. Een primeur van wereldformaat." "Na de 100e theepot daar had ik het gevoel dat ik net begonnen was... Ik liep over van de ideeën en wil er absoluut mee door."

Tineke van Gils, *White Swan* (uit *Ballet Series*), 2010; *blanc de Chine*; h. 18 cm.

Tineke van Gils, *Heavy Clouds* (uit *Sky Series*), 2010; *blanc de Chine*; h. 13 cm.

Tineke van Gils, *Blue Waves* (uit *Mellow Series*), 2010; blanc de Chine; h. 12 cm

Tineke van Gils, *Dreams are a Guide* en *My Lovers Heart* (uit *Emotion Series*), 2010; blanc de Chine; h. 13 cm en 11 cm.

Tineke van Gils, *A Cloudy Day* (uit *Sky Series*), 2010; blanc de Chine; h. 8 cm.

Een deel van de werken die geëxposeerd zijn in Shanghai is naar Nederland gekomen en in haar eigen atelier gaat Tineke door met de theepotten tot de beperkte hoeveelheid Dehua porselein die zij hier heeft weten te krijgen op is.

Theepotten

"De theepot is voor mij een abstracte vorm die je van verschillende kanten kunt bekijken; een asymmetrische vorm waarin ik zoek naar spanning. Klei moet rondgaan door mijn handen, ik maak ruimtelijke vormen, maar werk eigenlijk in het platte vlak, de draaischijf voegt er een dimensie aan toe. Het resultaat daarvan is de containervorm, dat is mijn begrenzing en juist daarom ook mijn uitdaging."

"Draaien is dansen met klei", zegt Tineke van Gils. "De klei is mijn partner en onze dansvloer is de draaischijf. Of het nu gaat om steengoedklei afgewerkt met asglazuren of om porselein: ik wil sporen nalaten. De spontane sporen van mijn vingers, van een stuk hout of van het mes tonen het directe contact met de klei zowel in mijn vrije werk als in mijn serviezen. Ik wil zichtbaar maken dat mijn werk qua karakter niet in een ander materiaal gemaakt had kunnen worden. Het moet dichtbij de draaischijf ontstaan; alles gebeurt bij mij in de natte klei."

Galerie Montana gaat sluiten

Netty en Jan Vink van Galerie Montana in Apeldoorn hebben om meerdere redenen besloten per 1 februari 2011 te stoppen met Galerie Montana. De galerie gaat echter niet zomaar dicht. Tien jaar keramiek van hoog niveau wordt afgesloten met een primeur: *Made in China - blanc de Chine theepotten* van Tineke van Gils. Een deel van de 100 theepotten die zij in Dehua maakte wordt tentoongesteld in Galerie Montana, maar ook in het CODA Museum.

Deze bijzondere verkoopexpositie wordt geopend op zondag 9 januari 2011 in CODA Museum in Apeldoorn met het uitspreken van de vierde Montanalering *Made in China* door Tineke van Gils. Deze lezing begint om 14.00 uur, inloop 13.30 uur. Na de lezing is ruimschoots tijd de theepotten te bewonderen, waarna afgesloten wordt met een borrel.

Constante

Hoewel de theepot voor Tineke van Gils het ultieme keramische object is ("...voor mij is de theepot geen beperking, maar juist een object waarmee ik alle kanten uit kan."), ontstonden de afgelopen jaren ook andere objecten. Vazen, kommen, bекers en borden waarin de klei is samengesteld uit verschillende kleisoorten, meestal voorzien van celadonglazuren. Maar ook conische vormen als tollен, vogels, schelpen en daarna vrouwenbeelden: containervormen op ranke benen of met kragen, zodat de vergelijking met een vrouwelijke tors voor de hand ligt. Experimenten eigenlijk, na 10 jaar kommen en schalen gedraaid te hebben en ontstaan uit de vraag of het draaien van serviesgoed voor haar een vrije keuze was of een beperking die voortkwam uit angst voor het onbekende. "Die conische vorm is,

Tineke van Gils, *Honeydew* 1 t/m 5 (uit *Mellow Series*), 2010; blanc de Chine; max. h. 14 cm

“Mijn theepotten zijn sculpturen, maar als je er thee mee wilt schenken moet dat wel feilloos gaan.”

op zijn punt gezet of op zijn kant gelegd, uitermate onpraktisch. Juist dat aspect sprak mij aan, omdat het mij dwong om niet alleen gefixeerd te blijven op de toepasbaarheid van mijn werk. Experimenten beïnvloeden mijn gebruiksgoed, maar ook mijn vrije werk. Uitgaande van de draaischijf als middel tot vormgeving, ben ik altijd op zoek naar de grenzen van deze techniek. Daar waar het risico groot is, ligt mijn uitdaging; daar ontstaan vormen die niet alleen volgens plan gaan, maar meer nog groeien vanuit een wisselwerking tussen durf en beheersing.”

De pot of container is echter een constante. “Een goede vorm ontstaat van binnenuit. Potten zijn als mensen. Als de binnenkant in orde is dan is de buitenkant per definitie goed. Bij het draaien met de klei zit deze filosofie in mijn handen. Technisch gezien worden de vormen van binnenuit gedraaid, dat wil zeggen dat de hand die de binnenkant van de pot maakt de belangrijkste taak heeft. De buitenkant is slechts de afspiegeling van wat zich binnenin heeft afgespeeld. Vandaar ook dat ik de buitenkant zo min mogelijk aanraak en niet of nauwelijks bijwerk; ik láát het daar gebeuren; de sporen blijven zichtbaar. Ik wil dat mijn werk plastisch is en het karakter heeft van klei die nog in beweging is.”

De toegepaste techniek heeft een collectie opgeleverd waarin elk onderdeel – of het nu gaat om de theepot, het koffiebekertje, de kommeninstallaties uit 1999 (vrijwel identieke, maar toch steeds unieke vormen die deel uitmaken van een plastische stapeling of groepering van kommen), de koeien op een voetstuk (de naam *Piëdestal* hoort bij de koeienzuilen die Van Gils sinds 2000 draait) – kan worden gezien als een sculptuur op zich.

Culinair

Tineke van Gils heeft ook serviezen ontwikkeld voor restaurants. “Culinair genot is een totaalervaring die wordt bepaald door de ogen, de neus, de handen en de mond. In overleg met een restaurant wordt het servies ontworpen en de kleurstelling uitgewerkt. Ieder restaurant heeft een eigen sfeer, een eigen stijl en daar doet het servies voor een belangrijk deel aan mee. Tegelijkertijd moeten de gerechten optimaal uitkomen en moet het servies aan nogal wat praktische eisen voldoen, zoals stapelbaarheid, gewicht, gemak, hardheid, veiligheid, oven- en afwasmachinebestendigheid, gebruiks- en consumentvriendelijkheid. Om binnen alle beperkingen een functioneel en origineel product te maken, ook dát is een kunst.”

• De *blanc de Chine* theepotten van Tineke van Gils zijn te zien in Galerie Montana, Montanalaan 8, NL-7313 CJ Apeldoorn, t +31 (0)55-3550540; info@galerie-montana.nl. Open: vrijdag t/m zondag 13.00-17.00 uur en op afspraak. Van 9 t/m 30 januari 2011. www.galerie-montana.nl

• Tevens in het Coda Museum Apeldoorn, Vosselmanstraat 299, NL-7311 CL Apeldoorn, t +31 (0)55-5268400. Open: dinsdag, woensdag, vrijdag 10.00-17.30 uur, donderdag 10.00-20.30 uur, zaterdag 10.00-17.00 uur, zondag 13.00-17.00 uur. Van 9 t/m 25 januari 2011. www.coda-apeldoorn.nl

• Tineke van Gils, Rijksstraatweg 16, NL-2636 AX Schipluiden, t +31 (0)15-3808191. Hier heeft ze sinds juli 2009 haar eigen galerie 't Spint die op afspraak of op goed geluk te bezoeken is. www.tinekevangils.com